ՓԱՐԻԶ

ԼՐԱԳԻՐ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ԵՒ ՊԱՅՄԱՆՔ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Այս լրագիրն երկու անգամ եւ անդամ ամբողջ օրերն հրատարակւի։

Տարեկան գինն է Փարիզի համար . . . . . ֆ. 20
Տաճկաստանի . . . . . » 24
Անգլիոյ, Ասորիստանի ու Պարսկաստանի » 25
Աւստրիոյ ու Եգիպտոսի . . . . . » 26
Ռուսաստանի եւ Մոլդաւ-Վալաքիոյ . . . . . » 26
Ամերիկայի, Հնդկաստանի ու Ճաւայի . . . » 30
Իւրաքանչիւր թերթն առանձին՝ մէկ ֆրանք։

Սպասարկութիւնները պարեցիկներն ոչինչ ու պէտք է լեռնցի (դէպ ի) վերադրուին։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակներն ու դրամներն այս օրինակ հասցէին՝ խրկուելու են։

M. A. Mourad, rue du Dragon, 26, à Paris.

Եւ անոնց փոխանակ նոքա պէտք է վերադրեալ լինին։

ԱՆՈՒԱՆՔ

ԱՐԳՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼԱՑ

Կոստանդնուպոլիս, Պ. Եղուարդ Մուրատեան
Անդրիանուպոլիս, Տ. Մկրտիչ Քիւրքիրեան։
Զմիւռնիա, Տ. Գրիգոր Մ. Հ. Եռայեան։
Բերիա (Հալէպ), Տ. Յ. Ս. Քիւրտիճեանոյ։
Նիկոմիդիա, Պ. Տիգրան Մուրատեան։
Թոխատ, Տ. Թադեոս Ֆիրուզեան։
Էրզրում, Տ. Ա. Յովհ. Յովսեփեան։
Տրապիզոն, Տ. Պետրոս Կիւրճեան։
Եւ (Մելիտէնէ), Տ. Յովհ. Պէյլէրեան։
Վիեննա, Տ. Ղ. Կ. Մարգարեան։
Թիֆլիս, Տ. Մարգարոս Թումանեան։
Մանչեսթր, Տ. Գառնիկ Յ. Յովսէփեան
Աղեքսիոյ, Տ. Ս. Մ. Մինասեան։
Պոմպէյ եւ Ճաւա, Տ. Գ. Նահապետեան։
Կալկաթա, Տ. Յովհաննէս Ավետեան։

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ· — ԹԻՒ 75 | 1862 | 12 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ԱՆՑՔԵՐԸ։

Անշուշտ մերազնեայք կըսրոգման դիտնալ թէ Զէյթունի դէպքն ինչ արձագանք կրգտնէ Եւրոպայի մէջ, ուստի եւ մեք կըմտածեմք մեզի ծանօթացած հեռագրագրերը եւ օրագրայ խորհրդածութիւնը լրագրոյս միջոցաւ հրատարակել հետզհետէ։

Մարսիլիայէն սեպտեմբեր 11 թուով տրուած հեռագրագրերը Պօլսոյ նամակներէն քաղելով՝ այսպէս պատմեցին։

« Նամակ մը կըյիշէ Մարաշի մէջ, ի Կիլիկիա, քրիստոնէից կոտորածը։

» Զորս հարիւր գաղթական Զէյթունցիք Արաբկիրու Ծաղ գիւղը գրաւեցին եւ Հայ քրիստոնէից տուներն աւերեցին ու այրեցին։

» Օգոստոս 14ին Մարաշի մօտ Քէմանլի գիւղը տեղի ունեցած կոտորածին տարբեր պատճառներ կուտան Պօլսոյ օրագիրները։

» Ժուռնալ տը Գոնստանթինոփլը քրիստոնեացիները կը յանդիմանէ որ նախ եւ յառաջ իրենք սկսան Տաճկաց Քէմանլի գիւղին վերայ յարձակիլ. եւ կըսէ թէ Ագիզ փաշան սատակուելս պատժեց դրգռիչները։

» Գուռիէ տ'Օրիանը նամակ մը կըհրատարակէ որ կամբաստանէ Ագիզ փաշան թէ Հայոց դէնքերն առաւ, երկու հարիւր մարդ՝ կին եւ տղայ կոտորեց, եւ գիւղն ու մօտակայ վանքն աւարի եւ հրոյ մատնեց։ Եւ Ագիզի դատուիլը կըսպասանէ։»

— Օֆիսիէլ Նիւսիսնալը կըսէ։

« Դարձեալ կոտորածներ, եւ Օսմանեան տէրութեան մէկ նահանգն է որ անոնց տեսարանն եղաւ։ Բաւական է ըսել թէ քրիստոնեայք նոր տուրք մըն ալ վճարեցին մահմէտականաց կրյր ատելութեանը։ Տեսարանը տեղի ունեցաւ Ատանայի դաւառը Մարաշու կողմերը։ Այս երկիրը Փոքր Հայաստանի մէկ պղտիկ մասն է։

» Զէյթունի Հայերը, կերեւի թէ, Տաճկաց մէջ եղած կռուոց մէջ մոռնալոյ եւ անոնց բնակած գիւղն աւերելոյ յանցանքն ունեցան։ Ուստի նահանգին կառավարիչ Ագիզ փաշան, աւելի ի կիր արկանելով՝ Զէյթունի վերայ կըյարձակի իր զօրքերովն, երեք կամ չորս հարիւր հոգի, սպրի՝ կին եւ տղայ կըկոտորէ, եւ կըթողու տուներն աւերել ու վանքն այրել։

» Պօլսոյ Գուռիէ տ'Օրիանի լրագիրը կըպահանջէ որ Ագիզ փաշան դատուի եւ օրինակ լինելոյ պատիժ մը ընդունի։»

Նոյն օրագրոյն մէջ քիչ մը անդին հետեւեալն ալ կը կարդանք։

« Ատրեաց Տրիպոլիսէն սեպտ. 2 թուով կըգրեն մեզ թէ, Մարաշն ու Տորոսը արեւնաթաթաւ ընող վերջին անցքերէն յետոյ, Զէյթունի եւ շրջակայ գիւղերուն Հայերն ամենքն ալ միացան՝ պաշտպանելոյ իրենց անկախութիւնը եւ բնակութիւնը, Մարաշի Ագիզ փաշային սպառնալեացը դէմ։ Փաշան իւր անկանոն զօրաց խումբովը Հայոց լերին հունձքը աւերելէն զկնի, ետ քաշուիլ կըհաւանի՝ այն պայմանաւ որ քրիստոնեայք պատերազմի հարկ մը վճարեն 25,000 ֆրանգ։ Հայերն ասիկայ չընդունելուն համար՝ կրկին կըրոցուի, և Զէյթունի լեռնականք Տաճկաց վրայ կիյնան, անոնցմէ թնդանօթ մը կառնուն և փաշան կստիպեն ետ քաշուիլ շատ մեռեալ թողլով։ Այս առաջին յաջողութենէն յետոյ, Հայերն իրենց գիւղերը կըմտնեն, ուր կամրանան, և կըպատրաստուին ամեն պատահարի։»

— Փարոսի լրագիրն ալ հետեւեալը գրեց.

« Աղէքսանդրիայէն հեռագրելուը մը մահմէտական մոլեռանդութեան նոր գործ մը ծանոյց Եւրոպոյ։ Ասիական Տաճկաստանի մէջ, ի Մարաշ, 70 Հայք որոց հետ նաև իրենց եպիսկոպոսը՝ կոտորուեր են եղեր։ Այս Հայ անունը բացատրութեան պէտք ունի՝ սխալմունք չպատճառելոյ համար։ Ասիոյ ներսկան անունն է կրօնական ջոկի մը, որ վարդապետութեամբ մի է հռոմէական դաթոլիկութեան հետ, և անկէ ծխի կողմանէ միայն կըհեռանայ։ Արդ՝ Ասիոյ մէջ Հայերն ալ, ուրիշ քրիստոնէից պէս, մահմէտականաց ապառնալեացը տակն են։

» Այս նոր կոտորածը, թերեւս չսխալանայորէն պատմուած՝ բայց որ ամենեին անհակառակելի չէ անանկ երկրի մէջ ուր մոլեռանդութիւնն յանախ մղմիջ պատճառած է, կարեւորութիւն մը ունի որ չկրնար ուրացուիլ։ Իրօք, կերեւէր թէ Ասիոյ մէջ Տաճկաց ունեցած երկիրներէն միայն Մարաշ դերծ պիտի լինէր ամեն թշնամական դրդեցիչ։ Մինչ Լիբանանու մէջ Տիրոջիներն զՄարոնիները կըջարդէին, և մահմէտականք սարսափ կը ձգէին Դամասկոսի ու Հալէպի քրիստոնեայ ընտանեաց մէջ, Մարաշ ամենեին յուզմունք չպատահեցաւ։

» Հալէպէն երկու հարիւր հազարամէջ հեռին կըտարածի ընդարձակ դաշտավայր մը որ Ատանայի վիճակէն կախեալ է, որոյ գլխաւոր քաղաքներն են Ատանա, Թարսուս, Իսկէնդրուն, Գարահիսար և Մարաշ։ Այս վերջինը Հալէպէն Իսկէնդրուն եղած ճանապարհին գրեթէ մէջ տեղը լինելով՝ վաճառականաց կարաւաններուն տեղի հանդիստեան եղած է, և միայն այս պատճառաւ Բարամանլի մէջ կարեւոր առտիճան մը ունեցաւ այդ քաղաքը։ Հալէպէն մեկնող կարաւանները դաշտավայրն անցնելնուն զկնի Մարաշ կըկենան, որ պատրաստուին Տորոսի խորին կիրճերն անցնելոյ, ուրկէ պարտաւորեալ են անցնիլ Իսկէնդրունի ծոցն հասնելոյ համար, ուր նաւերն իրենց բեռերուն կսպասեն։ Թափառական Քիւրտ ու Թիւրքմէն բազմաթիւ հրասներ այն կիրճերուն կըտիրեն և աւազակութեամբ տուրք մը կառնուն անցնողներէն։

» Մարաշու ժողովուրդը կրսկսանայ Քիւրտերէ, մահմէտականներէ ու Հայերէ։ Քիւրտերը բազմաթիւ ոչխարի հօտեր կպահեն. մահմէտականք ծխախոտ կըմշակեն և մեղու կըսնեն. Հայք, որ աւելի տակաւաթիւ են, բամբակի կոտ կդործեն։ Այս զանազան զերդաստաններն իրենց կրօնական տարբեր գաղափարներովն հանդերձ՝ ոչ թէ միայն անխառնուկ կապրէին, այլ և մինչև յարդ միաբան կգտնուէին երկրին կառավարչոյ հարկատահարութեանցը դէմ դնելոյ։

» Արդ այս բարեկամական կապակցութիւնը խզեցաւ, ինչպէս, որ դեռ մոռցուած չէ, Լիբանանու մէջ Տիրոջիներուն ու Մարոնիներուն եղաւ, որք միաբանութեամբ կղմնայրէին Մէհէմմէտ Ալիի զրկանացը։

» Այս կոտորածին վերայ պաշտօնական մանրամասն տեղեկութիւնք պիտի դան անշուշտ, և՝ պիտի բացատրեն բարբարոսութեան այս նոր տեսարանները որոնն թատրոնն եղաւ Մարաշ։»

Ինչպէս կերեւի, այս յօդուածին հեղինակը քիչ տեղեկութիւն ունի եղեր մեր ազգին վերայ. ուստի սխալանք չպատճառելոյ համար Հայ անունին վերայ բացատրութիւն տալ աշխատած ժամանակը, իր սխալման մէջ գտնուիլը կայտնէ։

Կիլիկիայէն ծանր լուրեր կըհասնին Եւրոպայ։ Հետեւալ հեռագրագրոյն նայելով՝ Մարաշի մէջ Հայոց արիւնը թափեր է. մահմէտականք անգթաբար և անխնայ ջարդեր են նոյն քաղաքին Հայերը։ Ահաւասիկ զոյն պատմողՀեռագրագրոյն օրինակը։

« Աղէքսանդրիա, 2 սեպտեմբեր։ — Պէյրութի թղթաբեր շոգենաւը ծանր լուրեր կըբերէ։

» Հալէպէն դէպ ի հիւսիսային արեւմուտք 40 մղոն հեռաւորութիւն ունեցող Մարաշ քաղաքը 70 Հայք և իրենց եպիսկոպոսը ջարդուեցան մահմէտականներէն։ Հայերն ապստամբեցան։ Այս կոտորածին հեղինակները պատժելոյ համար խրկուած զօրաց հետ կերթայ Հալէպի անգղիական հիւպատոսը։

» Մարաշու շրջակայներն եղած լերանց մէջ մեծ դըրդումներ մը կըտիրէ։»

Մարաշու երկիրը և անոր մօտն եղած Տորոս լեռները քաջ և հանճարեղ Հայ բնակչօք լեցուն են, որք կարեն ինքզինքնին պաշտպանել պիտի դան անշուշտ, և՝ պիտի բացատրեն բարբարոսութեան այս նոր տեսարանները որոնն թատրոնն եղաւ Մարաշ։»

Ինչպէս կերեւի, այս յօդուածին հեղինակը քիչ տեղեկութիւն ունի եղեր մեր ազգին վերայ. ուստի սխալանք չպատճառելոյ համար Հայ անունին վերայ բացատրութիւն տալ աշխատած ժամանակը, իր սխալման մէջ գտնուիլը կայտնէ։

— *Մարաշէն գրուած լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Զէյթինի մօտերը պատահած վերջին անցքը սաստիկ դրդումներ պատճառեր է շրջակայ երկրին տակաւին բնակչացը, և Մարաշի կուսակալն ալ մեծ պատրաստութիւն կը տեսնէ եղեր Զէյթինի վրայ երթալու և հայերը խստիւ պատժելու համար։*

Այս լուրը ազգային վարչութիւնն ալ առած ըլլալով, հինգշաբթի օրը՝ պատրիարքարանին բացուելէն անմիջապէս հետը տեղեկագիր մը գրեց առ Բ. Դուռն, որուն մէջ բուն եղելութիւնը մանրամասնաբար պատմելով՝ կը խնդրէ բարեխնամ և արդարասէր կառավարութենէն որ այս գործին վրայ մանրախոյզ և անաչառ քննութիւն ընել տալու բարեհաճի, որպէս զի ամբողջ ժողովուրդ մը զրպարտութեան և տարապարտ գրգռութիւններու զոհ չըլլայ։ (Մասիս։)

Ինչպէս որ արդէն հինգշաբթի օրուան Մանրագրոյ թերթովնիս ծանուցած ենք, Մարաշէն երեքշաբթի օրը մամուռոյ նամակաց սարսափելի լուր մը եկած է որ մեզի անհաւատալի կըթուի, և որուն վրայ դեռ ազգային

վարչութեան դիր եկած չըլլալով՝ սիրելի է մեզ յուսալ թէ Մարաշի մէջ տարածուած սուտ կամ սխալ համբաւ մը եղած ըլլայ։

Այս համբաւին նայելով՝ զուարճին կուսակալ Ագիզ փաշան բոլոր տաճկներն ու չէրքէզները ոտք հանելէ ետեւ Զէյթունի վրայ գացեր է, և նախ Ալապաշ ըսուած հայարնակ գեղը կոխելով՝ երկու հարիւր հոգի ջարդեր, ինչքերնին տարաւուրեան, և տուներնին՝ ինչպէս նաև հոն գտնուած եկեղեցին հրոյ մատներ է։ Անկէց գացեր, Զէյթինէն երկու ժամ հեռու Ս. Փրկիչ անուն վանքը կոխեր, մէջը գտնուած երկու վարդապետ, փոքրաւոր մը և ծեր կին մը ջարդուբարդ ընելէ տուեր, և որ աւելի սոսկալին է, վայրի շուն մը ազատելէ տալով անոնց դիակներուն վրայ ձգել տուեր է, և վանքին մէջ գտնուած ապրանքը և անօթները տարի մատնելէ և ոչխարի հօտերը քշել տալէ ետեւ՝ վանքն և ուրիշ չէնքերն այրեցուցեր ընել տուեր է։

Անկէց ալ յառաջ քաղելով Զէյթինցւոց հրաման դրկեր է որ անձնատուր ըլլան. անոնք ալ կեանքերնուն վտանգ տեսնելով չեն ուզեր անձնատուր ըլլալ. հետեւաբար փաշան ալ օգոստոս 1-ին Զէյթինի վրայ պիտի յարձակի եղեր։ (Նոյն։)

Եարէն ընդունած տեղեկութիւններնէս կիմացընեն թէ, Ագիզ փաշան վերոյիշեալ դիւցազնական քաջագործութիւններն ընելէն յետոյ՝ Զէյթունի մօտ կըրանակի և Զէյթունցւոց մարդ խրկելով՝ կըպահանջէ 1000 քսակ, իրենց վարդապետները, քորպաշիները և զէնքերը։ Իսկ Զէյթունցիք այս պահանջուածները նախ բոլորովին մերժելնուն յետոյ, ա՛ զիտէ ինչ խորհելով, կը հաճին միայն 250 քսակ բանակի ծախք տալ՝ ետ քաշուելնին խնդրելով։ Ագիզ փաշան կըհաւանի ասոր, բայց իր քսվիններն այս դիջումը Զէյթունցւոց կողմէն տկարութիւն մը կարծելով՝ չեն ընդունիր և անվիջապէս պատերազմի կըպատրաստուին. և օգոստոս 2-ին Զէյթունի վրայ կըքալեն, ու երբ քաղաքին ժամու մը միջոցաւ կը մօտենան, Զէյթունցիք ասոնց դալը տեսնելով՝ խսկոյն զէնքերնին կելնեն և կըվանեն զանոնք։ Տաճիկք յաղթուած և մէկ թնդանօթ ձգելով ետ կըդառնան ի Մարաշ՝ այն տեղի քրիստոնեայները սրէ անցընելոյ սպառնալիք։ Ուր, Աղէքսանդրիայէն սեպտեմբեր 2 թուով տրուած հեռագրոյն նայելով, 70 Հայ և իրենց եկիսկոպոսը ջարդեր են։

Ահաւասիկ այն նամակին թարգմանութիւնը, զոր գրեր է Պոլիս գտնուող Զէյթունցի քահանայ մը Պոլսոյ անդղիերէն Լէվանթ Հէրալտ լրագրոյն, ի պատասխանի Մարաշէն անոր ընդունած և հրատարակած նամակին, որուն բովանդակութիւնը լրագրոյս նախընթաց թուոյն մէջ գրինք և խոստացանք այս պատասխանը ևս հրատարակել Ներկայիս։

Կ. Պոլիս, 17 օգոստ. 1862։

Պարոն խմբագիր,

Մարաշէն յուլիս 25 թուով գրուած և ձեր պատուական լրագրոյն միջոցաւ հրատարակուած նամակն ինձի թարգմանեցին։ Այս նամակը կըջանայ ներկայացընել իմ հայրենակից՝ Զէյթունի Հայերը՝ իրը կէս վայրենիք, մարդկային արեան ծարաւիք, ամեն կերպ անդթութիւն գործողք և ոճրագործութեամբ ապրողներ։

Աւրարեւ գիւրին է ձեր թղթակցին գրպարտել այնպիսի ժողովուրդ մը՝ որ այսօր թշուառութեան մէջ կը գտնուի. բայց արդեօք ստիպոյ ընելն ազնուութիւն է. ձեզ կըթողում գատել։ Եւ ևս միայն արտօնութիւն կը խնդրեմ եղերութիւնը ճշմարտութիւնս պատմելոյ։

Զէյթունի բնակիչքը տեղական իշխանութեան դէմ ոտքատամբ եղող ժողովուրդ մը չեն կազմեր։ Նորա հին ցեղի մը մնացորդքն են այն լերանց մէջ ապաստանած, որ միշտ անխոտոտ պահած են իրենց ազգային բարքն ու կրօնքը, իրենց յատուկ արտաքսումը կապրին և պարտաւորեալ են միշտ դէնքով մտնել Քիւրտ՝ Ազիզաղա և թաթար աւազակները, որոցմով շրջապատեալ են իրենք։ Ուստի հարկ չի զարմանալ թէ նոքա զէնք գործածելը չեն մոռցած, զոր դարձեալ իրենց վերայ եղած յարձակմանց դէմ ինքզինքնին պաշտպանելոյ համար միայն կըգործածեն։

Վերջին ժամանակներս Քէմանի տաճիկ դիւղին բնակչացը մէջ երկպառակութիւն մը ծագեր էր. և դրացի Պէշէն անուն տաճիկ դիւղին բնակիչքն ի զուր միջնորդութիւն ըրեր էին երկու կողմն իրարու հետ հաշտեցընելոյ, և իրենցմէ երկու հոգի ալ զոհ եղեր էին անոնց կատաղութեանը։ Ան ատեն Պէշէնցիք Զէյթունի երկու ժամ հեռաւորութիւն ունեցող Հայոց Ալապաշ դիւղի բնակիչները կըդիմեն և կըխնդրեն երթալ կռուողներն հաշտեցընել։ Հայք ալ նոցա հրաւէրը կընդունին և իրենցմէ տասն հոգի, և ոչ թէ հինգ հարիւր, ինչպէս կըսէ ձեր թղթակիցը, կըխրկուին. բայց ասոնք ալ առ չիններին աւելի բաղդաւոր չեն լինիր, և իրենցմէ երկու հոգի անդթաբար կոտորուին Քէմանլիի բնակիչներէն։ Այս սոսկալի գործը Հայերը ասստիկ կըզայրացընէ և հատուցումն կըպահանջեն. բայց նախատանօք և գրգռիչ խօսքերով կընդունուին։ Ասոր վրայ՝ Ալապաշ գիւղի Հայոց և Քէմանլիի Տաճկաց մէջ արիւնահեղ կռիւ մը կըբացուի, որմէ Հայք յաղթող կելնեն։

Ահա, Պարոն խմբագիր, կըտեսնէք որ այս պարագայիս մէջ Հայք ուրիշ յանցանք մը չունեցան՝ եթէ ոչ կռիւն յաղթութեամբ ելնելին, զոր երբէք իրենք չի գրգռեցին։ Ձեր թղթակիցը եթէ ուղէ տեղեկութիւն առնուլ՝ շատ ադեկ կընայ իմանալ թէ Պէշէն գիւղի բնակիչքը, բոլորն ալ մահմետական, բաղմութեամբ Ագիզ փաշային դիմեցին Հայոց անմեղութեանը վկայելոյ և յայտնելոյ թէ իրենց հրուիրանքը Հայք գործին մէջ խառնուեցան։

Իսկ Հայոց գողութիւն ընելը և կանայք ու տղոյք սպաննելն հերքել զանց կընեմ. քանզի բոլոր անոնք որ Ասիան պտըտած են, պիտի վկայեն թէ Հայք ոչ թէ միայն ատանկ գործերու հեղինակ եղած չեն երբէք, այլ ընդհակառակն այդպիսի չարագործութեանց զոհ եղած են. և յաճախ կըպատահի որ իրենց զաւակներուն ջարդումը, իրենց կանանց և աղջկանց բռնաբարումը և տուներնուն կողոպտումը կըտեսնեն։

Պարոն խմբագիր, կաղաչեմ զձեզ յանուն բոլոր հայրենակցացս, հաճեցէք ներկայ գրութիւնս ձեր մատղոյն թուովն հրատարակել, և ընդունիլ կանխիկ շնորհակալութեանս հետ խորին յարգանացս հաւաստին։

Ձեմք գիտեր ինչ պատճառաւ այս նամակին հեղինակին անունը մեզ հաղորդել զանց եղած է։ Ձեմք գիտեր նոյնպէս՝ թէ այս նամակագրին խնդիրը կատարո՞ւ է Լէվանթ Հէրալտը։

ԱՌ ԽՄԲԱԳԻՐՆ։

Փարիզ 10 Սեպտեմբերի 1862։

Սիրելի Պարոն Մուրատեան,

Ազգային և օտար լրագիրներէն կիմանամք, որ մեր եղբարց արիւնն դարձեալ հոսել սկսեր է այն հողերու վրայ, ուր հինգ հարիւր տարի յառաջ մեր ինքնիշխանութեան և փառաց դրօշակն կծածանէր։

Մարաշի Հայերն Թրքաց սրով կոտորուեցան. թերևս Զէյթունի և այլ հայարնակ գիւղերու կամ քաղաքներու մէջ ալ մեր ողբալելի համազգիներն նոյն ցաւալի օրհասին հանդիպեր են կամ պիտի հանդիպին. ա՛ զիտէ թէ սպանուածներու անուանքը այսօր ինչ խղճութեան մէջ են։

Թրքաց բարբարութեան դարձի կամ բարձի համար աղօթք կընեմ։ Մեր, Մարաշի ողբալելի կոտորեալ ազգայնոց անմիսիթար ընտանեաց առօրեայ մխիթարութիւն հայցունելոյ համար ես յիսուն Ֆռանգ կատարդիմ, իբրև Աւետարանի այրին, և հրաւէր կընեմ բոլոր մեր ազգայնոցն, որ հաճին իրենց առատաբարութեամբն օգնութեան հասնիլ, իբրաւանչիւր որ իր կարողութեան և մարդասիրական զգացմանց համեմատ։

Նուէրքն ուղղուին պիտի rue de l'Est 19, առ խ. ողբմութիւն ժողովելոյ վերակացուքն են Պ. Վիրսոր Լանկլուա, Պ. Պ. Նորատունկեան, Պ. Բժիշկ Թագւորեան, Պ. Մուրատեան և Կարապետ Վարդապետ Շահնազարեանց։ Իւրաքանչիւր անձի նուէրքն հրատարակուի պիտի յանուանէ կամ անանուն՝ Փարիզի էջերուն մէջ. նոյնպէս ալ հեռագիրով Կիլիկիայի ազգայնոց ուղարկելիք դումարներու ցուցակն։

Կարապետ Վ. Շահնազարեանց։

Արժանապատիւ Կարապետ Վարդապետին այս ազգասիրական և մարդասիրական առաջարկութեան և առաջ օրինակին յատակ թէ ամեն Հայ պիտի փութայ առատաձեռնութեամբ պատասխանել։

Արդարև աղամանդէ սիրտ ունենալու է մարդ որ չգորովի այնպիսի ժողովուրդի մը վերայ, որ հպատակ լինելէն իվեր ամենեն բարերաստիկ օր չէ տեսած և ո՛չ ամենափոքր խնամք մը իւր բարեկեցութեանը համար, որ միշտ ահուդողով ապրեր և անրաւ զրկեր ըրեր է, երբէք քաղաքացիութեան իրաւունք չէ վայելեր, միշտ կեավառ ելայն կաշուելով նախատաւեր է իւր քրիստոնէական կրօնքին համար, և հիմայ, իբր գրուն այս ամենայն բարեմասնութեանց (իմա՛ թշուառութեանց), իւր կեանքը չարաչար զոհ կերթայ մահմէտական անգթութեան։

Ազնիւ Հայոց կըթողունք գատել, թէ ո՛րչափ կարեւոր է այնպիսի դեռն ճակատագիր ունեցող ազգայնոց նը-պատատ մատուցանել, և կոպասեմք տեսնել իրենց առաջադիմութիւնը, որ ուրախութեամբ պիտի հրատարակեմք լրագրոյս միջոցաւ։

Լրագրոյս մամուլը դրուելոյ կէտին՝ Արժանապատիւ Կ. Վ. Շահնազարեանց հաղորդեց մեզ մինչև յարգ ստորագրելոյ ցանկը, որ վարը կըդնենք, և խմացուց Զեռնտուութեան Սեղանին լարի դիտաւորութիւնը, որ է ժամ յառաջ գոնէ հինգ հարիւր Ֆռանգի առաջին գումար մը հասցընել այն թշուառ ժողովրդեան մէջ ցրուած այրիներուն և որբերուն, որպէսզի դի մեռնը վրայ չհասած կարենան իրենց ամենէն հարկաւոր պիտոյքը հոգալ։

Փափաքելի է որ ամեն քաղաքաց Հայերն այսպէս մէկ-մէկ Սեղան Զեռնտուութեան կազմեն և ջանան նոյն խղճալեաց համար ողորմութիւն հաւաքել, և խրկել ի Փարիզ, վերի նամակին մէջ գրուած հասցէով, որ ամէն ապահով կերպիւ հասցուի մեր թշուառացեալ ազգայնոց։

Ահաւասիկ մինչև յարգ ստորագրելոյ ցանկը։

Տ. Կ. Վ. Շահնազարեանց	Փռ.	50
ՊՊ. Պաղտասար Նորատունկեան		50
Բժիշկ Թագւորեան		50
Աբրահամ Ֆռէնկեան		20
Բժիշկ Ռ. Նատիրեանց		100
Գրիգոր Կոստանդեան		200
Ազգասէր Անձ մի		20
		490

Անցեալ չորեքշաբթի օրը Բ. Դռնէն հրաման գնաց տեղապահ Սրբազանին որ հետեւեալ օրը վարչութեան անդամները իւր քով գումարէ։ Այս հրաւէրին համեմատ հինգշաբթի օրը Խառն ժողովոյ անդամոց մեծագոյն մասը Գումգափուի եկեղեցին գումարուելով, ժամը հինգին միջոցները ոտիկանութեան զինուորաց հրամանատար Վսեմ. Սէլիմ փաշան և ուրիշ պարտաւորատար մը 50-60 զինուորով հոն եկան, և հետերնին բերուած դարբինի մը ձեռօք Պատրիարքարանին դուռը բանալով տեղապահ Սրբազանն ու ժողովականները վեր հրաւիրեցին և անոնց հետ մեծ ժողովատեղին մտան։ Հոն քառորդի մը չափ նստելէ ետեւ, Պատրիարքարանի կողմերը գտնուող ազգայնք ալ Պատրիարքարան կանչուելով, Վսեմ. Սէլիմ փաշային հետ եկող պաշտօնատարը ելաւ կանգնեցաւ և հետեւեալ հրամանագիրը կարդաց, որ Բ. Դռնէն ստիպեալ կանութեան Վսեմ. պաշտօնէին գրուած էր։

« Հայոց ազգէն խումբ մը մարդիկ անցեալ օր Հայոց Պատրիարքարանը գումարուելով, ազգին կողմէն ընտրուած և տէրութեան կողմէն կարդեալ պատրիարքական տեղապահը և ժողովի անդամները հոնկէց դուրս հանելու և դուռը գոցելով բանալին առնել տանելու յանդգնած և համարձակած ըլլալնին ստուգուած է։

» Վ. Ինքնակալին տէրութեան երկիրներուն մէջ գտնուած ընդհանուր Հայոց ազգին վերաբերեալ պաշտօնական մէկ տեղին այսպէս յարձակմամբ գայուիլ և պաշտօնատարներուն արտաքսիլը խիստ անվայել, և յիշեալ ազգին համեստ մասին հանգստութեանն ու անդորրութեանը դպչելուն պատճառաւ տէրութեան առջև յանցանք մը ըլլալով, առանց ժամանակ անցուցանելու յատուկ պաշտօնատար մը դրկել, Պատրիարքարանը բանալ, Տեղապահը, ժողովականները և ուրիշ պաշտօնատարներն իրենց տեղը նստեցընել, և եթէ մէկ կողմէ մը ընդդիմութիւն կամ հակառակութիւն մը պատահելու ըլլայ՝ համարձակողներն ըստ կանոնաց պատժուելու և խրատուելու համար Բ. Դուռը դրկելու շնորհ ընել և հոգ տանելիդ կը խնդրուի։

» Բ. Դուռն, 24 սէֆէր 1279։ »

Այս հրամանագրին ընթերցուելն ետեւ, Վսեմ. Սէլիմ փաշան և պաշտօնատարը կէս ժամու չափ ալ նստելով Բ. Դրան կամքն ու հրամանները հաղորդեցին Խառն ժողովին, յետոյ հետերնին բերած զինուորները պահպանութեան համար Պատրիարքարանը թողուլ մեկնեցան։

(Մասնաւ։)

Արդէն բերկրալի առիթն ունեցանք Զմիւռնիոյ նորահաստատ Ազգաստասիրաց Ընկերութեան վերայ լրագրոյս միջոցաւ խօսելոյ, որով մեր ընթերցողաց բուռական

ծանօթ եղած է անոր ընթացքը և մեծաքայլ յառաջադիմութիւնը։ Այս Ընկերութիւնը, որ ամենէն մարդասէր և ամենէն աստուածահաճոյ գործը կը կատարէ՝ որ է ազգին աղքատ հիւանդները ձրիաբար դարմանել՝ իր եռամեայ հաշուետուութիւնը հրատարակեր է յուլիսի վերջին, որոյ օրինակը լրագրոյս միջոցաւ մեր ընթերցողաց հաղորդելն անտեղի չթուիր մեզ։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Աղքատասիրաց Ընկերութիւնս՝ որոյ փափաքն է ազգային անկար հիւանդները խնամել ամենայն կերպիւ մինչ յառողջութիւն, ահաւասիկ այսօր իւր գործողութեանց առաջին եռամեայ հաշիւը հրատարակու տայ աղքատասէր ազգայնոց ձեռք, նոցա օժանդակութեանց համար հարիւր քառասուն և չորս խղճալիներու օրհնութեանց հետ մեր ջերմեռանդ շնորհակալութիւնը յայտնելով ի խոնարհ սրտից։

Զի փոխ տայ Աստուծոյ որ ողորմի տոնանկին։ Ուստի քաջայոյս եմք որ նոքա սոյն Աստուածահաճոյ օժանդակութիւնը յարատև շարունակելով և ևս արդիւնաւորութեամբ՝ քրիստոնէական սրբազան պարտք մի պիտի կատարեն առ համազգի տառապեալ եղբարս ի յառաջադիմութիւն նպաստակի և ի լուսն փառաբանաց Աղքատասիրաց Ընկերութեանս և յանչափ երախտագիտութիւն։

«Երանի՛ որ խորհի զաղքատն և զանանկն, յաւուր չարի փրկէ զնա Տէր։»

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՀԱՇՈՒԵՏՈՒՅԱԿ

Եկեղեցից և գործարանաց Աղքատասիրաց Ընկերութեան, սկսեալ ի մին Մայիսէ մինչև ցվերջն Յունիս ամսոյ 1862 ամի։

ՄՈՒՏ

Ամբողջ բաժանորդագրութիւն	ղուռուշ	15,951
Ի Գանձանակէն		1,106 50
Մասնաւոր նուէրք		3,593
		20,650 50

ԵԼՔ

Բժշկի երեք ամսեան	ղուռուշ	1,860
Վասն դեղոց		2,498
Վասն պիտոյից հիւանդաց		436 75
Ծախիւք Աղք. Ընկ. բացեալ աղահրին ի մեծ Մարթաբի		357 50
Սպասաւորի երեք ամսեան		500
Աղբայրք		244
Խորհրդածութիւն միոյ հիւանդի (1)		62
Գումար բովանդակ ծախուց		5,958 25
Ի դրամարկղն ստակ		2,297
Ժողովելի		12,395 25
		20,650 50

Ի դրամարկղն և ժողովելի ղուռուշ 14,69Լ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՀԻՒԱՆԴԱՑ ԽՆԱՄԵԼՈՑ Ի ՁԵՌՆ ԱՂՔԱՏԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ի մին Մայիսէ մինչ ցվերջն Յունիս ամսոյ 1862 ամի։

Թիւք հիւանդաց մինչ ցայժմ	144
Ի սոցանէ կատարելապէս առողջացեալք	107
են, որոց պիտոյ է երբեմնակի այցելութիւն	16
Հիւանդք	14
Մեռեալք (2)	7
	144

Լրագրոյս 67 թուոյն Օվանէսի հայրենակ գիւղի հրկիզելոյ համար ստացագրութիւն մը բացինք, և խոստացանք որ հաւաքուած գումարը լրագրոյս Նիկոմիդիոյ Արդոյ գործակալին ձեռամբ նոյն գիւղի Թաղական խորհրդոյն պիտի հասցընենք, և անիկա ընկալագիր մը ստանալով՝ օրինակը լրագրոյս միջոցաւ պիտի հրատարակենք։

Ինչպէս որ մեր Արդոյ ընթերցողաց յայտնի է, այս ձեռնարկութիւնս յաւացածնուս չափ արդիւնք չունեցաւ գժբաղդաբար, և միայն տասն և եօթն ֆրանգ հաւաքեցաւ, որ արդարև զմեզ չքաշալերեր ուրիշ անգամ ասանկ ստորագրութիւն մի բանալոյ. բայց տակայն՝ մեր ձեռօքը հաւաքեալ այն դումարն՝ ըստ մեր խոստմանն՝ հասուցինք Օվանէսի Թաղական Խորհրդոյն, որմէ հետևեալ ընկալագիրն ստացաք։

Ընկալագիր։

Օվանէս, 20 յուլիս, 1862։

Ընկալաք ի ձեռն Պ. Տիգրանայ Մուրատեան 17 (տասն և եօթն) ֆրանք յաղորմութիւն և ի նպաստ հրկիզելոյ գիւղիս, յԵրուսաղէմեան Ազգայնոյ, որոյ վասն ստացաք զայս Ընկալագիր։

Անդամք Թաղական Խորհրդոյ Օվանէսի գեղջ,

Տ. Կարապետ Քահանայ։ — Տ. Արսէն Քահանայ Տ. Մարկոսեան։ — Մահտեսի Մկրտիչ Մահտեսի Զաքարեան։ — Յովհաննէս Տ. Յակոբեան։ — Մկրտիչ Մ. Յակոբեան։ — Մահտեսի Խաչէր Մահտեսի Յակոբեան։

Այս ընկալագրոյն հետ նամակ մը ևս ստինք գիւղին դպրատան աշակերտացը կողմէն, զոր կը վարանիմ ազգայնոյ ներկայացընել, որ եթէ զանոնք ի գուժ չարժէ և նպաստամատոյց լինել յօժարեցընէ, բերկրութեամբ սրտի կընդունիմ իրենց նուէրները, և լրագրոյս միջոցաւ հրատարակելնուս ղկնի, ակէ առաջ ըրածնուս պէս, հաւաքեալ գումարն իր տեղը հասցունել յանձն կառնումք։

Օվանէս, 1 օգոստ. 1862։

Արդոյ Խմբագիր։

Գթութիւնը և կարեկից մարդասիրութիւնը Հայուն բնական երկնածիր և դերագոյն յատուկ պարգև յերկնաստ տրուիլը այնչափ փորձերով և յայտնի ապացոյցներով վկայուած է որչափ որ յայտնի է արեւուն պայծառ լուսով երկրագունոյս լուսաւորուիլը։

Այս հնաչխարհիկ առաքինութեան կենդանի փորձ մը ևս եթէ գիւղս եղեալ ազգայնոց համար չանխայտի, ալ ինչ հարկ կ'ստիպէ զմեզ լռել, և այն առատաձեռնոց առաքինութեանց գործադիրները, գոնէ յօրինակ և ի բարենախանձ յօժարութիւն ամենեցուն աշխարհածանօթ չի հրատարակել։ Ապաքէն և ոչինչ։

Ուրեմն կ'ապաչուիք, Ազգասէր Տէր, Ձեր Լրագրոյն ընտիր էջերուն մէջ այս առաջին անգամ անարժանութեամբ սոյն արտասուախառն պատմագիրս, թէև որչափ թերի ալ ըլլայ ըստ ինքեան ամփոփուելու, վստահ ըլլալով որ ներողամտութիւնը Ձեզմէն յուսացած առնելս ի դերև չի պիտի ելլէ մեր յոյսը և ակնկալութիւնը։ Վասն զի Եւրոպայի գրեթէ ամենէն ծաղկեալ և ուսման և կրթութեան կեդրոնը եղած փարիզ մայրաքաղաքի բարեսէր գթած Ազգայնոց սիրտը իրաւամբ խնդամտելով որ բազմադէմ առաքինութեանց մէջ ողորմութենէն աւելի չնաչխարհիկը չկայ, և մարդիկ ալ ուրիշ կերպով չեն կրնար Աստուծոյ մօտենալ, միայն թէ թշուառութեան ենթակայ եղող իրենց նմանեանցը վրդովութիւն չնորհելով, ի հեռուստ ազգասիրական և մարդասիրական քաղցր ակնարկութեամբ եղկելի և գժբաղդ հրկիզեալ ազգայնոց փորը ի շատ դրամական նպաստով յօգնութիւն և ի նպաստ կը գալեն, այս եղկելի ազգայնոց կը սեպեմ, որոնք վերջին ծայր տառապանաց հասած, մինչև հաղիւ երկու տարի ի վեր նորակառոյց գպրոցի մը երեսուն հազար դահեկան պարտուց դումարման տակ կը հեծէր, Ազգայնոց ողջամիտ խոհականութիւնը կրնայ կշռել թէ քանի անբերելի հարուածեցաք, մինչև նոյն վարժարանն ևս հրոյ ճարակ եղած, երեք հարիւրի չափ ծագիկ հասակաց ապաղայ դաստիարակութեան անձեռնհաս ըլլալու վտանգին մէջ ևս գտնուելով, կը սոսկամբ ըսել, որ եթէ Ազգս կենդանի անձնուէր բարերարներն մեր այս ողբալի վիճակին կարեկցութիւն չընեն, ուստ մեր դարան հասակաց որ բարոյական մեռելութեամբ պիտի կորսուիմ յաւիտեան։ . . . .

Ուստի, Ազգասէր Տէր, գթութիւնը՝ կարեկցութիւնը և մարդասիրութիւնը Ձեզ և Ձեզի նման Ազգասիրաց յատուկ նշան ճանչցած ատենս, կը պարտաւորիմ խոստովանիլ որ Դուք երբէք խնայած չէք և չի պիտի խնայէք Ձեր քաղցր ձայնը գթած Ազգայնոց տեղւոյդ բարձրացընել, որպէս գի մեր այս բարոյական կենաց եղկելի թշուառ վիճակին որչափ որ պէտք է շուտ ազատուելով՝ յաւէտ երախտապարտ ըլլալ ընդհանուր Ազգս, և Ձեզ միայն անձնուէր ծառայք։

Ա. Դատաւ աշակերտաք Լուսաւորչական հրկիզեալ Վարժարանին, Ն՝ Յարութիւն Գասպարեան։ — Ն՝ Կարապետ Մ. Ճրագեան։ — Ն՝ Ստեփան Յ. Զորուկեան։ — Ն՝ Կարապետ Յարութիւնեան։

ՆՈՐ ՕՐԱԳԻՐՔ.

Զմիւռնիոյ Այրարատեան խմբագրով մեր ընթերցողաց ծանուցինք թէ Կարիսթոյի մէջ հրատարակիլ սկսած է Եղբայրասէր անուն տասնօրեայ լրագիր մը, խմբագրութեամբ ուսումնական Պ. Եղիազարի Տէր Յարութիւնեան, և որ պարունակէ քաղաքական՝ բանասիրական և զանազան օգտակար գիտելիք։ Այս օրերս ուրախութեամբ տեսանք այն լրագիրը, որ մեր հեռաւոր ազգայիններէն տեղեկութիւններ կը հաղորդէ մեզ։

Օրագրոյ բազմաթիւ օգս տեսերէն մէկն ալ այն է, որ անոնց միջոցաւ աշխարհս զանազան կողմերը բնակող ժողովուրդն անընդհատ հաղորդակցութեան մէջ կը մնանեն։ Ասիկայ մեզի համար աւելի կարևոր է, երբ մեր ունենալիք հաղորդակցութիւնն երկրագունոյս երեսը ցիրուցան եղած ազգայնոց հետ պիտի լինի։ Օրագրոյ միջոցաւ նոքա մեր ձայնը և մեք անոնցը լսելով՝ դիրար կը յիշենք անդադար և միմեանց վիճակին ու ընթացքը վերայ տեղեկութիւն կունենանք, որմէ հարկաւ մեծամեծ օգուտներ կը ծագին։

Ահա այս պատճառաւ նաև կը յորդորենք մեր Ցանկասէրներն և այլ ազգայինքը, որ այս օրագրէն ալ ստանալոյ անհոգ չկենան, որով թէ՛ անոր օգուտը կը վայելեն՝ և թէ յարատև շարունակութեանը ձեռնտու կը լինին. քանզի այն օրագիրը եթէ միայն իր կողմերու բաժանորդներովը մնայ, կարծեմ չկրնար ծախքը գտնել՝ որովհետև Հնդկաստանի Հայք սակաւաթիւ են։

Եղբայրասէրն իւրաքանչիւր ամսոյ 10ին, 20ին ու վերջին կը հրատարակի, և ամսական ստորագրութեան գինն է 2 ռուբի, ճանապարհի ծախքն առնողին վերայ լինելով։

— Լրագրոյս 73 թուովը ծանուցինք թէ ի Պոլիս Կիրակաւ անունով ամսօրեայ հանդէս մը հրատարակիլ սկսեր է օգոստոսի 1էն, Հայ օրիորդի մը խմբագրութեամբ։ Անոր առաջին թիւը տեսանք այս շաբթու ուրախութեամբ, որ իրական սեռին ուղղեալ զանազան օգտակար յօդուածներ կը պարունակէ։ Այս օրագրին ամենէն մեծ օգուտն այն պիտի լինի, որ ազգին իրական սեռն առաւել պիտի գրգռէ ընթերցասիրութեան, որմէ պիտի հետևի նոյն սեռին կատարելապէս կրթուիլը։

Ուստի կը շնորհաւորենք Կիրակին Հայկազն օրիորդայ հրատէր կարդացող ձայնը և ամենայն յաջողութիւն և յարատևութիւն կը մաղթենք իրեն։

Կը հրատարակի ամիսը մի անգամ և վեցամսեայ գինն է 40 ղուռուշ։

— Երրորդ նոր օրագիրն է ուսումնական Պ. Ա. Կ. Տէտէեանի Դիմակը, որ Զմիւռնիոյ մէջ Ընտանեկան Հանդէս մը եղեր է։ Ասիկայ զուարճախօսութեամբ և դրօսական կերպիւ մարդիկ կրթելոյ նպատակ ունի։ Տարակոյս չունինք թէ ամեն զուարճասէր մարդ զանի կարդալ պիտի ուզէ և Արդոյ Հեղինակն ալ շուտով իր նպատակին պիտի հասնի։

Այս օրագիրն ալ օգոստոսի 1էն կսկսի, և պիտի հրատարակի ամեն ամսոյ 1ին ու 15ին։ Տարեկան գինն է Զմիւռնիոյ համար 4 ղրշ. մէճիտ, և դուրսերու համար 5 ղրշ. մէճիտ։

Այս կողմերու համար անոր գործակալութիւնը մեզի յանձնուած է. ուստի ուզողը կրնայ լրագրոյս դրասենեկէն ստանալ և ստորագրիլ։

Դիմակին ալ կը մաղթեմք ամենայն յաջողութիւն և մշտնջենաւոր շարունակութիւն։ Բայց կը յայտնենք որ մեր բարեմաղթութիւնները կատարելապէս չեն ընդունուիր. քանզի կը տեսնենք թէ օրագիրներէն ոմանք կը զարմանային զարդարիլ, բան ական եկամուտ չգտնելով. ինչպէս Արշարունոյ վերջին թիւէն ցուցելով իմացանք թէ Զմիւռնիոյ երկու օրագիրները, այսինքն Մխիթարը և Յաւերժահարը, դադարեր են վերոյիշեալ պատճառաւ։

Մեծարգոյ Պ. Ստեփան Պ. Պ. Փափազեանց գիտնական դասատուն այս օրերս իւր մէկ նոր աշխատասիրութիւնն ալ ի լոյս կընծայել ի Կ. Պոլիս, որ է գպրոցաց աշակերտներու համար համառօտ Դասագիրք մը Ազգային

---

(1) Բայց սակայն մէկ վիրահատութիւն (օրէրասիոն) տեղի ունեցած է երեք բժշկաց, որք էին Տ. Մկրտիչեան, Տ. Քալիզա և Տ. Քոչօնի, որոնք ձրիապէս նոյն գործողութիւնը կատարեցին կատարեալ յաջողակութեամբ առանց ստակ պահանջելու։ Նոյնպէս չորս խորհրդածութիւն (քոնսիլիումներ) ձրիապէս եղած են Տ. Մկրտիչեանի և Տ. Քալիզայի աղքատասիրութեամբ։

(2) Ի հատակի 91 - 80 - 65 - 4 - 80 - 75 - 40 ամսոյ։

Պատմութեան, որ Հայկէն սկսեալ մինչև մեր ժամանակները դէպքերն անգամ կը պարունակէ։ Վասնզի այս աշխատասիրութիւնը ո՛չ թէ միայն դպրատանց աշակերտներու համար օգտակար կըլլայ, այլ և ամեն անոնց որք ազգային պատմութեան տեղեկութիւն չունին։

Կը վճռուի Պոլսոյ ամեն Հայ դրամատներուն քով, դիմեն է 12 ղուրուշ։

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

Կ. Պոլիսէն գալով մայրաքաղաքս ժամանեցին Մեծարգոյ ՊՊ. Պ. Նորատունկեան և Տօրթնոյ Թաղուրեան, անձնական տկարութեան դարման ընելոյ համար։

Եւրոպայ ճանապարհորդող Զմիւռնացի ազգայիններէն Մեծարգոյ ՊՊ. Գ. Էլմասեան իր Տիկնոջովը, Գալուստ Կոստանդեան, Զէրիկեան, Կ. Սուլթանեան, Ս. Տէտէեան, Տ. Գարագաշեան և Խ. Վէմեան վերադարձան իրենց հայրենիքը։

— Պոլիսէն լուր կուտան թէ, Միհնատիի Էրմիրատ լրագրոյն Արգոյ Խմբագիրը տպագրական յանցանքի համար բանտ դրուեր է։

— Կազէթ տը Գոլոնիը լրագրին կգրեն թէ, «Կոլիպքաղաքի քաղաքական ժողովը Պ. Նաթան Գօհն երրայեցին տեղւոյն քաղաքապետ ընտրեց։ Փրուսիոյ մէջ այս առաջին անգամն է որ երրայեցի մը այդ պաշտօնին կը հասնի։»

— Անասնոց Պաշտպան Ընկերութեան տեղեկագրին մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

«Հարիւթ ոմն քաղաքի նաւահանգստին դուրսի կողմը ձկնորսի նաւակ մը վոթորիկի բռնուելով՝ ի զուր կը նայեր նաւահանգստին մուտքին ներս անցնիլ։ Անոր վտանգաւոր վիճակին հանդիսատես եղողները մեծ անյուսութեան մէջ էին, և իրենցմէ ոչ ոք կարէր օգնութիւն մը հասցընել, մինչ վտանգը վայրկենէ վայրկեան կաւելնար։ Նոր Երկրի շուն մը որ ծովեզերքը կգտնուէր և իր յուզմունքովն ու կաղկանձելովը կայտնէր թէ հոգ կը տանի տեսարանին, յանկարծ ծովը կընետուի և վտանգի մէջ գտնուող նաւակին վերայ կդիմէ լողալով։ Շատ աշխատութեամբ նաւակին կմօտենայ, որուն մէջ գըտնուողները կը կարծեն թէ վեր ելնել կուզէ. ուստի կը փորձեն զանի ներս առնուլ, բայց ի զուր։ Շունը ներս չէր մտներ և կշարունակէր նաւակին բոլորտիքը լողալ։

Վերջապէս նաւաստիներէն մէկը չունին միտքն խմանալոյ համար շատ մտածելէն յետոյ՝ ուրախութեան աղաղակ մը կձգէ։ Շունին խորհուրդը հասկըցեր էր։ Անմիջապէս չուան մը կընետէ ծովը՝ որուն ծայրը նաւակին կապուած էր։ Հանճարեղ անասնոյն ուղածն ալ այդ էր։ Կը խածնէ չուանին միւս ծայրէն և յաղթանակաւ կվերադառնայ դէպ ի ցամաք, ուր, ինչպէս յայտնի է, մեծ և արժանաւոր զարմացմամբ կընդունուի։

Ծովեզերքը գտնուողները չուանին ծայրէն քաշելով նաւակն անվնաս ցամաք կհասցընեն ծախահարութեամբ և երանելով այն խեղճ մարդիկը, որ սանկ հրաշալի կերպիւ մահուանէ ազատեցան։»

— Օգոստոսի 1ին Քիլիս գիւղաքաղաքի կառավարչին տեսանը Հիւսէին անուն քսան և հինգ տարեկան Քիւրտ մարդասպան մը կըներկայացընեն ընկիկ Պէսնիու աշրէվն և այժմ Քիլիսու մօտ Մումլիճ նահանգը ճերմիկ գիւղը բնակող, որ ութը տարեկան տղեկ մը սպաններ է։ Երբ իրեն յանցանքը կըհարցուի, Հիւսէին ծիծաղելով կը պատասխանէ, «Որո՞ւ ինչ, ես իմ հօրեղբօրս դուստրն սպաննեցի։» — «Լաւ ըրեր ես, կըսէ կառավարիչը, բայց ի՞նչ պատճառաւ։» — «Տէր իմ, կըկրկնէ Քիւրտը, վասն զի հայն անարգեց։» — «Ի՞նչպէս։» — «Ես արտը կաշխատէի, նա ինծի հոյ բերաւ, բայց գիպուածով ոգեղէկ կտոր մը գետինը ձգեց. իրեն ըսի որ վեր առնէ. իսկ ինք ո՛չ թէ միայն վեր չառաւ, այլ անզգուշութեամբ վրան ալ կոխեց։ Այս սոսկալի անհաւատութիւնը տեսած ժամանակս՝ իսկոյն դանակս քաշեցի և գլուխը մարմինէն բաժանեցի։»

Այս խոստովանութիւնն իրեն կրկնել և երեքկնել կը տրուի, որպէս զի տեսնուի թէ խելքի պակասութիւն ունի՞. բայց նա իր ըրածը միշտ մի և նոյն ձեւով պատմելով՝ անմիջապէս շղթայակապ Հալէպ կուղարկեն որ պատիժը որոշուի։

— Գաղղիական օրագիր մը հետեւեալ հետաքրքրական դէպքը կըպատմէ, որ անցեալները տեղի ունեցեր է Ժիմէլիկսի մէջ։

«Տեղւոյն մանկաբարձ կինը (էպէ) ծննդաբերութեան համար կըկանչուի ընտանիքէ մը, որուն բնակութիւնը քիչ մը հեռի է Ժիմէլիէնէն։ Եւ թէպետ ինքն ալ տկար էր և սաստիկ ցաւեր կրդար, բայց անոնց յաղթել ջանալով՝ համբայ կելլէ ու կոկսի յառաջանալ. մանաւանդ որ իւր պարտաւորութիւնը և կատարելիք պաշտօնին կարևորութիւնն ալ զինքը կատիպէին երթալ։

» Հիւանդին տունը հասած ժամանակը, մեր մանկաբարձն իր գործին կոկսի, և ըստ սովորութեան, հիւանդին քաջալերական խօսքեր կուղղէ։ Բայց յանկարծ ինք կըդեղնի, կըդողայ, կերեսայ և վերջապէս օդնութիւն կըխնդրէ։ Շուտ մը բժիշկը կըկանչուի, որ անմիջապէս հասնելով՝ ձեռքէն եկած օգնութիւնը կընէ անոնց և երկու կանայքն յաջողութեամբ մէյմէկ մանչ կընծանին։»

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ, 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1862։

Մեռաբ և Բոժոժ։

Ֆիլոթիւռէն այս շաբթու քիչ մը ապրանք ժամանեց Պրուսայէն՝ Սկլանիկէն ու Պէրութէն, բայց բարեբաղդաբար մեծագոյն մասն ուրիշ տեղ տարուելոյ համար էր, որով հրապարակը դտնուած ապրանքը չշատցաւ։ Իսկ բոժոժէն 3500 քիլօկրամի չափ ժամանեց։

Այս շաբթու հրապարակին վերայ տիրած կատարեալ հանդարտութիւնն ամենևին չընդհատեցաւ, և ֆիլաթիւռին վերայ այնչափ նայող չկայ, որ հազիւ թէ վաճառեցաւ կըսեն, 2 պալէայ Ասորեստանի, ֆ. 71, և 2 պալ. Էտիրնէի, ֆ. 74։ Որոյմէ զատ ծախուեցան նաև 8 պալ. Արտասին, ֆ. 30, և 10 պալ. Տուփիոն, ֆ. 18էն 19 ըստ տեսակին։ Իսկ Պարսկաստանի մետաքսէն վաճառուածն է 50 հակի չափ. որուն 40ը ֆ. 47ի էսքոնթ հարիւրին 17, և մնացածն ալ զանազան գիներով։

Հազար քիլօկրամ Յունաստանի բոժոժ ծախուեցաւ, ֆ. 18, էսք. 4էն 5։ Քանի մը մաս Պրուսայի բոժոժի ալ սակարկութիւն կընէին։

Բամբակ։

Արևելքի բամբակին գինը նոր և մեծ բարձրութիւն մը ունեցաւ. որմէ հազար պալեայէն աւելի վաճառեցին։

554 պալ. Իզմիրի, 50 քիլօկրամը ֆ. 160էն 197 50. 254 պալ. Թարսուսի, ֆ. 190էն 210. 187 պալ. Զմիւռնիոյ, ֆ. 200էն 210. և 69 պալ. Էտիրնէի թէ՛ պատրաստ և թէ ապայանձնելի, ֆ. 235։

Այսօր միայն վար տեսակ ապրանքը ծախու դրուած է։ Ժիմէլէն 39 պալ. վաճառեցին, ֆ. 300էն 310։

Բուրդ։

Այս շաբթու առուտուրն ալ էկ բանեցաւ. հասարակ և միջակ բուրդէն մեծ քանակութեամբ վաճառեցաւ դուրս տարուելոյ համար, որով գիներն հարիւրին 5-6 բարձրացան։

Մինչև օտար երկիրներու համար տասնկ վաճառումներ կլլնին, Գալցիա անտարբերութեամբ միայն հանդիսատես կեցած է։ Գործարաններն անանկ անզործ են, որ կմտածուն այս առուտուրները լինել, առանց իրենք ալ մասնակցելոյ։

Շաբթուանս ժամանած բուրդն է. 166 պալ. Զիվիթա-Վէքքիայէն, 705 պալ. Մարոգէն, 222 պալ. Աբրեայէն, 942 պալ. Սկլանիկէն, 426 պալ. Ճէզայիրէն, 750 պալ. Ասորեստանէն, 39 պալ. Թունուզէն, և 67 պալ. Կ. Պոլսէն։

Զատաք Շարար (Ռաֆինէ)։

Որչափ որ չզատած շաբարին գինն իջաւ, բայց զատած պատրաստ ապրանքը, գործարաններուն մէջ քիչ զբաղուելով, նախընթաց գիներուն վերայ կեցած է։

Պատրաստ ապրանքին այժմեան գիներն են.

Գլուխ մերկ՝ 50 քիլօկրամը ֆ. 41։ — Թղթով 7 0/0, ֆ. 40 50։ — Գլուխ 3 քիլօկրամնոյ և ծեծած, ֆ. 44 50։ — Փոքրած (թօզ) տակառով, ֆ. 41։ — Նոյնը մանր տակառներով, ֆ. 41 50։ Բոլորն ալ հարիւրին մէկ ու կէս էսքոնթով, և մաքսէն յանձնելի։

Սուրմ (Խոհվէ)։

Այս շաբթու առուտուրն հանդարտ էր, բայց գիներն հաստատուն մնացին։ Վաճառողները, որ ևս քան զևս կքիչնան, առաջուան պէս բարձր պահանջումներ կընեն, թէև իրաւունք ալ ունին Հիւսիսային մեծ հրապարակներէն առնուած լուրերուն նայելով։ Ահա այս պատճառաւ է որ առևտուրը նուազ եղաւ։ Ընդամենը հազար տոպրակի չափ զանազան մաս Ռիո ծախուեցաւ, 50 քիլօկրամը ֆ. 78էն 88, մաքսէն յանձնելի։

Ցորեն։

Շաբթուս ժամանած մեծաքանակ ցորենը, որ 187,600 էրթօլիդրի կհասնի, հրապարակին հանդարտութիւնն ուրբաթուց և ցորենի առևտրոյն դժուար կացութիւնն ուրբի ծանրացուց։ Նաւահանգստին մէջ կուտուած մեծաքանակ ցորենը՝ գնողներուն համարձակութիւնը կը պակսեցընէ։ Այսու ամենայնիւ վերջի օրերս վաճառողք համոզուելով թէ քիչ մը դիջում ընել պէտք են, ուստի առաջմանէ եկած քանի մը յանձնարարութիւնները կատարուեցան։ Ահաւասիկ այս աւուր եղած վաճառումը։

8000 էրթ. Ազոֆի Իրբա, 123-119 քիլօկրամ կշռող 160 լիդրը (որ է մէկ շառժ) ֆ. 30։ 2400 էրթ. Թաղանրոքի կարծր, 128-124, ֆ. 33 25։ 2400 էրթ. Փոլնիոյ, 127-123, ֆ. 35 50։ Այս չարթու վաճառեցաւ նաև 2080 էրթ. Ոէլանիկի եգիպտացորեն, 125, ֆ. 21 50։ Բոլորն ալ հարիւրին մէկ էսքոնթով՝ ու նեբրին սպասման համար։

Իտալիոյ Հունար։

Որչափ որ յուլիս և օգոստոս ամիսներուն մէջ շատ ապրանք ժամանեց, բայց գիներուն բարձրանալը միշտ կշարունակի։ Իւղերուն անընդհատ ծախուիլը գործարանատերերը կպարտաւորէր հունար գնել. այսպէս հիմայ, որ շատ սպառելոյ եղանակին մէջ կմտնենք, հրապարակին վերայ ո՛չ իւղ մնացած է և ոչ հունար։

Հիւսիսային հրապարակներէն հասած լուրերը սպասուած ապրանքայ գիներուն վերայ բարձրութիւն մը ծանուցանելնուն ի զատ, տարւոյս վերջին ամիսներուն և գալ տարուան առաջին ամսոյ մէջ յանձնելիներուն համար ալ բարձր գիներ կուտան։

Շաբթուանս մէջ եղած վաճառումն է Հնդկաստանի ապրանքէն, 4000 կենդինար Քիւրաչէի, նաւահանգստին մէջ, 100 քիլօկրամը ֆ. 56 25. և հազար կենդինար Փոնտիչէրիի ապայանձնելի, ֆ. 55։

Քթանի հունարը միշտ կուզուի, և վաճառուածներուն գնոյը վերայ զգալի բարձրութիւն մը կայ. ինչպէս. 2400 կենդինար Եգիպտոսի, ֆ. 42. 3500 կենդինար Ռուսիոյ, ֆ. 42 50 և 42. 500 կենդինար Պարիի, ֆռ. 44 50. և 1300 կենդինար Մազարայի, ֆ. 45։

Բոլոր չատրագրեալ յօդուածոց համար. Ա. Մարտեան։

Օգոստոս 26էն մինչև սեպտ. 8 Տունկատանէն Մարսիլիոյ նաւահանգիստը մտած գլխաւոր ապրանաց տեսակներն ու քանակութիւնը։

Մետաքս	պալէայ	287
Բոժոժ (քօզա)	պալէայ	240
Շերամի հունար	սնտուկ	280
Մետաքսի կոտրտուք (ֆոխլօն)	պալէայ	62
Խոշոր մետաքս (պուռ)	պալէայ	0
Բամբակ	պալէայ	747
Բուրդ	պալէայ	1290
Մորթ	պալէայ	177
Շուշմայ (սուսամ)	տոպրակ	67
Խահվէ	տոպրակ	0
Տզրուկ (սիւլիւկ)	տակառ	23
Խէժ Ամրոյ (զամբարաղը)	տոպրակ	13
Գինի Կալրոսի	տակառ	9
Պղինձ (պրբրա) 01 մաս (վատթի) և	պալէայ	0
Հոտաւէտ իւղ	սնտուկ	9
Ծխախոտ (թիթիւն)	պալէայ	20
Գիտոր (մնդը)	տոպրակ	2
Այծու մազ	պալէայ	100
Զամիչ	տոպրակ	1941
Եղջիւր (պույնուզ) 0 մաս և	տոպրակ	21
Մեղրամոմ (պալմումու)	տոպրակ	0
Ձկնիւ	տոպրակ	23
Քթանի հունար	տոպրակ	0
Մասուտակ (մկան քէօրիս)	պալէայ	50
Սպունգ (սիւնկէր)	պալէայ	9
Բամբակի հունար	պրակէտ	0
Թորթ (մսհմուտկէ)	տոպրակ	1
Աֆիոն	սնտուկ	4
Խաչխաչի հունար	տոպրակ	12
Թուզ	տոպրակ	704
Տորոն (քէօք պոյա)	պալէայ	34
Կնքեալ ծրար գրամոյ		0

Խմբագիր-Տնօրէն. Ա. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ.

Հանդիսատ. ՎԻԹԹՕՐ ԼԱՆԿԼՕԱ.

553 — Paris. — Imp. de H. Carion, rue Bonaparte, 64.